הא דומיא דמראות נגעים קתני מה התם כולהו לחיובא אף הכא נמי כולהו לחיובא לעולם ר' ישמעאל וכי לא מחייב רבי ישמעאל לשעבר קרבן אבל מלקות חיובי מחייב וכדרבא [א]דאמר רבא בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא מה שוא לשעבר אף שקר נמי לשעבר בשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרבא שלא אוכל ואכל נמי לאו שיש בו מעשה הוא אלא אוכל ולא אכל אמאי לאו שאין בו מעשה הוא קסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו אי הכי קשיא דר' יוחנן אדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן [ב]הלכה כסתם משנה ואתמר [ג]שבועה שאוכל ככר זו היום ועבר היום ולא אכלה ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אינו לוקה ר' יוחנן אמר [א]אינו לוקה משום דהוה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וריש לקיש אמר אינו לוקה התראת ספק היא והתראת ספק לא שמה התראה רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח הי סתמא אילימא האי סתמא דתנן[ד] [ה]אבל המותיר בטהור והשובר בטמא אינו לוקה את הארבעים בשלמא שובר בטמא דכתיב [1]ועצם לא תשברו בו בכשר ולא בפסול אבל המותיר בטהור מאי טעמא לאו משום דהוי לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וממאי דר' יעקב היא דאמר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הא לאו הכי לקי דתניא [2]לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה ולאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו אלא האי סתמא אשכח [ו]שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה ואכלה

אינו

מה התם כולהו לחיובא. שאף התולדות נגעים הן וכשיטהר מביא עליהן קרבן טהרה: **וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן.** קאמר ובשוגג אבל מלקות אם הזיד והתרו בו חיובי מיחייב ומתניתין במזיד קמיירי ומלקות: **וכדרבא.** כלומר וא"ת לאו שאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין כדרבא דבפ"ג [כא.] אמרינן שלוקין על שבועת שוא וילפינן מכי לא ינקה ה' (ט) ה' הוא דלא ינקה אבל ב"ד מלקין אותו ומנקין אותו ופרכינן עלה אשכחן שבועת שוא והוא נשבע לשנות את הידוע כגון על האיש שהוא אשה ועל האבן שהוא זהב [לקמן כט.] דשוא משמע דבר שאינו של כלום כמו (ישעיה ה) מושכי העון בחבלי השוא שבועת שקר מנא לן שבועה שאינו ניכר אם אמת אם לאו ואמרי' לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר ואמר רבא התם [כא.] הך שבועת שקר דקא מרבינן מרבויא דלשוא לשוא לא רבתה תורה אלא לשקר דלשעבר כגון אכלתי או לא אכלתי שמשעה שנשבע יצתה שבועה מפיו לשקר דומיא דשבועת שוא דלהכי אפקה בלשון שוא למימרא דבלשעבר קמיירי מה שוא לשעבר נשבע לשנות את הידוע עבר את השבועה משיצתה מפיו: **בשלמא אכלתי ולא אכלתי.** כלומר שהן ארבע לא משכחת לה דבשלמא על שתים דלשעבר לקי כדרבא ועל לא אוכל ואכל נמי לקי דלאו שיש בו מעשה הוא דבשעה שאכל עבר על לא תשבעו (ח) ואכילה מעשה הוא: **אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא.** שמאליו כיושב ואינו אוכל עובר על השבועה ושבועה שאינה לשעבר לא איתרבי מלשוא לשוא ב' פעמים דהא אמרינן דומיא דשבועת שוא ריבתה: **קסבר רבי ישמעאל.** בכל התורה כולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין צריך לרבות: **קשיא הך דאלו הן הלוקין** כו' לא גרסינן ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה בגליון ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין וכתבוה סופרים בגמרא והתלמיד טעה שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה התם(כ) דיליף לר' ישמעאל מלקות מאם לא תשמור לעשות את כל דברי וגו'(י) ודריש כל ופרכינן אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי ומשנינן לעשות כתיב וקשיא ליה לאותו תלמיד להוה ליה לשנויי התם אין הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין בו מעשה ולאו קושיא היא דהא דאמרינן הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף שמעתין [לקמן ד.] ומוקמינן מתני' רבי היא ולקרבן: **אי הכי.** דמתני' במלקות והתם לן לאו שאין בו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: **דאמרי תרוייהו אין לוקה.** ומ"מ אולקין בטעמו של דבר טעמא דיהיב מר לא יהיב מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן מפרש פלוגתייהו: **סתמא אחרינא אשכח.** דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה: **המותיר בטהור.** בפסח טהור וכשר: **השובר.** את העצם בטמא אינו סופג את הארבעים. המותיר בטהור אפילו בטהור וכ"ש בטמא: **וממאי.** דהאי סתמא רבי יעקב היא דאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום לאו דאין בו מעשה הוא: **אחר לא תעשה.** אם תותיר ועברת על לאו באש תשרפנו נתקן הכתוב בעשה זה מעוגשן של אחר לאוין לומר זה עונשו ותקנת עבירתו שישרפנו: **לא מן השם הוא זה.** לא מטעם זה המלקות בטל בו אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה:

אינו

הא דומיא דמראות נגעים קתני. הא דלא פריך מיציאות השבת משום דיציאות גופייהו לא ידעינן דהוו בכולהו לחיובא אלא מדומיא דמראות נגעים לקמן בפירקין (דף ה.): **לעולם** כר' ישמעאל. לקמן (דף ד.) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כר' עקיבא:

אבל לענין מלקות חיובי מיחייב וכדרבא. סוגיא דהכא כרבין דאמר התם (דף כח.) אכלתי ולא אכלתי שקר ואזהרתיה מלא תשבעו בשמי לשקר אוכל ולא אוכל עובר בלא יחל ואיהו הוא נשבע לשנות את הידוע ואליביה מסקינן בפירוש ריבתה תורה אבל רב דימי אמר התם אכלתי ולא אכלתי שוא ולא אצטריכא להאי ריבתה תורה ולדידיה לא מיתוקמא ב' שהן ד' דלא מפרשי טפי הני מהני למלקות ולפי זה לאמאי דמסיק קסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו תימה לר"י דמאי מיפרשי הני טפי מהני ונראה דאף על גב דלענין מלקות כולהו שוין מ"מ שייך שפיר למיתני בהו ב' שהן ד' משום דבשתים קרבן נמי אית בהו אע"ג דמתניתין לא איירי אלא במלקות ורילב"א פי' דסוגיא זו כרבין כדפי' ולדידיה מיפרשי טפי אוכל ולא אוכל מאכלתי ולא אכלתי דפשטי' דלא תשבעו משמע להבא כדפירש בקונט' גבי רב דימי דהכי קאמר רחמנא לא תשבעו בשמי כדי לשקר בשבועה לאחר זמן ואפי' רבין מודה והא דמפיק ליה מפשטיה ומוקי לה באכלתי ולא אכלתי היינו משום דלהבא נפקא מלא יחל ולהכי חשיב הכא אכלתי ולא אכלתי שהן ד' דלא מיפרשי משום דקרא לא משמע אלא להבא ולא מוקי ליה באכלתי ולא אכלתי אלא משום דלא ניחא ליה לאוקמי בלאו יתירא:

וכדרבא. תימה לאמאי מייתי מילתיה דרבא אדרבה ה"ל לאתויי מילתיה דר' יוחנן דאמר(י) לשוא לשוא שתי פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר דממילתיה דר' יוחנן הוה לקי אפילו באוכל ולא אכל אי לאו מילתיה דרבא וי"ל דהיינו דפריך בשלמא אכלתי ולא אכלתי כדרבא אלא אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא ומשני דקסבר ר' ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פירוש ולית ליה דרבא *אלא דריש לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר בין אוכל ולא אכל בין אכלתי ולא אכלתי:

בפירוש ריבתה תורה. פירש בקונט' מלשוא לשוא ב' פעמים ואין נראה דאין זה בפירוש דאהיא דרשא גופה פריך לקמן (דף כח.) ומאי שנא פירוש דאפי' אוכל ולא אכל נמי אלא נראה כפירוש ר"ח דפירש בפירוש ריבתה תורה דבדברות הראשונות כתיב (שמות כ) לא תענה ברעך עד שקר ובדברות אחרונות כתיב (דברים ה) עד שוא לומר דשוא ושקר אחד הן: **אי** הכי קשיא הך דאלו הן הלוקין. פירש בקונטרס דל"ג ליה משום דלמסקנא דהכא מלי סבר דאין לוקין עליו ופריך התם אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי לפי המסקנא דהכא וי"ל *דהתם רוצה ליישב דרבי ישמעאל דקאמר התם חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות אפי' למ"ד אין לוקין עליו ולמאי דפרישי' דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל דלוקין עליו מלשוא שוא אתי שפיר: **התראת** ספק היא. אבל משום דהוי לאו שאין בו מעשה לא מיפטר דקסבר ריש לקיש דלוקין עליו ותימה דבפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סה: ושם) פטר ר"ל חסמה והנהיגה בקול דעקימת שפתיו לא הוי מעשה וי"ל דהתם אליבא דרבנן קאמר דבהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צ: ושם) פריך ליה רבי יוחנן ממתני' דאם המיר מומר וסופג את הארבעים ומשני ר"ל הא מני ר' יהודה היא כלומר והנך אמרי אליבא דרבנן:

אבל

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה כ:
יג ב מיי' פ"י מהל' קרבן פסח הלכה יא:
יד ג מיי' שם הלכה א:
טו ד מיי' שם הלכה יא ופי"ח מהל' פסולי מוקדשין הלכה ט:

◆

רבינו חננאל

ודחינן דומיא דמראות נגעים מה התם שאת ותולדתה בהרת ותולדתה כולהו לחיובא. ושני' מתני' לעולם ר' ישמעאל היא וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי קרבן אבל מלקות מחייב. ומתני' דהכא דמחייב בארבעת' מלקות הוא דמחייב וכדרבה דאמר שוא ושקר אחד הוא. הלא תראה (א) דבלוחות הראשונים כתיב לא תענה ברעך עד שקר. ובלוחות האחרונים כתיב לא תענה ברעך עד שוא. ומיכן אמר רבה במסכת תמורה בתחלתה בפירוש רבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא. מה שבועת שוא שהוא לשעבר ולוקין עליה. דא"ר יוחנן משום ר' מאיר כי לא ינקה ה' ב"ד של מעלה הוא דאין מנקין אותו אבל ב"ד של מטה מלקין אותו ומנקין אותו. מיכן לשבועת שוא שלוקה. אף שבועת שקר לשעבר וכתיב לא תשבעו בשמי לשקר. פי' כשם שלוקה על שבועת שוא כך לוקה על שבועת שקר. וכיון דאוקימ' בשתים שהן ד' כולהו לחיובא למלקות אקשינן עליה והא שבועה שאוכל ולא אכל (שבועה) [לאו] שאין (בה) [בו] מעשה (היא) [הוא] אמאי חייב. ופרקינן ר' ישמעאל סבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. והני מילי בנשבע מחייב ר' ישמעאל בלאו שאין בו מעשה מלקות. דגרסינן בתחלת תמורה אמר ר' יוחנן ר' יהודה אומר משום ר' יוסי הגלילי כל לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ושאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מן הנשבע והמימר והמקלל את חבירו בשם. (ב) דאי לא תימא הכי קשיא דר' ישמעאל אדר' ישמעאל הכא אמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ובתחלת מכות (ג) קתני בהדיא ר' ישמעאל אומר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מאי טעמא לעשות את כל דברי התורה הזאת כתיב. ואקשינן כיון דאוקימנא מתני' דהכא לר' ישמעאל והוא סתמא דמתני' לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואמר ר' יוחנן כל סתם משנה הלכתא כוותיה היכי אמר ר' יוחנן בנשבע שיאכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה אינו לוקה משום דהואי ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. ופרקינן ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח. דתנן בפרק כיצד צולין את הפסח אבל המותיר בפסח הטהור אינו לוקה מ'. ואמרינן וממאי דהאי מתני' דר' יעקב היא משום דהוה ליה לאו שאין בו מעשה דקא פטר ליה למותיר דלמא ר' יהודה היא ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה הוא שאין לוקין עליו. אלא האי סתמא אשכח. דתנן שבועה

א) עי' בתוס' כאן ד"ה בפירוש שכיונו לדברי רבינו. ב) עי' בתוס' שד"ה וכדרבא וד"ה בפירוש דפירשו ג"כ כדברי רבינו ג) [דף י"ג:]

מסורת הש"ס

א) לקמן כח., ב) [שבת מו. וש"נ], ג) מכות טו: תמורה ג: [לקמן כא. כח:], ד) פסחים פג. פד. מכות יז., ה) פסחים פד. סנהדרין סג. חולין פב: תמורה ד: מכות ד: טו., ו) לקמן כא. כו: [תמורה ג:], ז) [שמות כו], ח) [ויקרא יט], ט) [מכות יג:], י) [דברים כח], כ) [לקמן כא.],

◆

תורה אור השלם

1. בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ: שמות יב מו
2. וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְהַנֹּתָר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ: שמות יב י

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וכדרבא וכו' אלא דריש לשוא לשוא ב' פעמי'. עי' תשובות דברי ריבות סי' רנה: ד"ה אי וכו' דהתם רוצה ליישב. כעין זה בתוס' חולין דף ע: ד"ה קלוט:

◆

מוסף רש"י

דומיא דשבועת שוא. מדאפקיה בלשון שוא (לקמן כ:). **מה שוא לשעבר.** נשבע לשנות את הידוע לאדם, אף שקר נמי לשעבר. איתרבאי למלקות ולא לשקר דלהבא (לקמן כא.). **הלכה כסתם משנה.** רבי הוא סידר המשנה וכשראה דברי חכם וישרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן, כדי שלא יהו שנויה מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). **דאמרי תרוייהו אינו לוקה.** פטור ממלקות דלא תשבעו (פסחים סג.) ומיהו טעמיה דמר לאו כי טעמיה דמר (מכות טו.). אוכל ולא אכל, עבר על שבועתו כשהוא יושב ובטל ואין כאן מעשה, והתראת ספק נמי הויא שהרי תלה זמן לשבועתו כל היום (שם). **משום דהוה לאו שאין בו מעשה.** אבל משום התראת ספק לא הוה מפטר, דהתראת ספק שמה התראה (שם טז.). **התראת ספק היא.** וכי מתריה ביה אכלתו היום פן תעבור על השבועה, שמא יעבור שמא לא יעבור על התראתו, דעדיין יש שהות ביום (פסחים סג.) ואין המתרה יכול לכוין שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה (לקמן כא.) דלאו אתרו ביה הזהר כן שתאכל הככר שנשבעת עליו, יכול לומר אין לי בית מיחוש בהתראה זו, דלאכתי יש לי שהות, וכן כל היום כולו, ואפילו כי עבר היום יכול לומר שכוח הייתי ולא נזכרתי לא בשבועה ולא בהתראה ואינו לוקה (תמורה ג:). אבל משום לאו שאין בו מעשה לא הוה מפטר, דקסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו (מכות טז.). **המותיר בטהור.** אפילו בטהור (פסחים פד.) וכ"ש בטמא (שם פג.) **והשובר בטמא אינו לוקה.** לא המותיר משום לא תותירו ולא שובר בטמא משום לא תשברו (שם פד.). **ליתן עשה אחר לא תעשה.** כל לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו, דמשמע זו היא תקנתו, אם תעבור על הלאו עשה זאת ותינצל, ועוד דלא דמי ללאו דחסימה שהמלקות נסמך לו (שם). **לומר שאין לוקין עליו.** שמשמע שזה עונשו של לאו, שאם הותירו ישרפנו ויפטר (סנהדרין סג.) שהעשה האמור אחריו תקנתו וכפרתו על עבירת הלאו (מכות ד:).